

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

Warszawa, dnia 27 lutego 2007 r.

RPO - 534590 - II/06/PS

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

**Pan
Robert Draba
p.o. Szefa Kancelarii
Prezydenta RP
ul. Wiejska 10
00-071 Warszawa**

W wystąpieniu z dnia 7 listopada 2006 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Sprawiedliwości - Prokuratora Generalnego o rozważanie potrzeby znowelizowania przepisów Kodeksu postępowania karnego dotyczących instytucji ułaskawienia.

W wystąpieniu tym Rzecznik przedstawił następującą argumentację.

We wnioskach wpływających do Rzecznika, skarżący wskazują, iż zgodnie z przepisem art. 564 § 1 Kodeksu postępowania karnego, jeżeli w sprawie, w której wniesiono prośbę o ułaskawienie, orzekał tylko sąd pierwszej instancji, w razie braku podstaw do wydania opinii pozytywnej - pozostawia on prośbę bez dalszego biegu. Z kolei art. 564 § 3 Kpk stanowi, iż sąd odwoławczy pozostawia prośbę o ułaskawienie bez dalszego biegu tylko wtedy, gdy wydaje opinię negatywną, a opinię taką wydał już sąd pierwszej instancji.

Zainteresowani zwracają zatem uwagę, iż w praktyce brzmienie tych przepisów oznacza, iż decyzje w przedmiocie ułaskawienia podejmuje nie Prezydent RP, który jest konstytucyjnie uprawnionym organem w tym zakresie, lecz - w przypadkach uregulowanych w omawianych przepisach - sąd. W takim ukształtowaniu procedury ułaskawieniowej dostrzegają oni naruszenie art. 139 Konstytucji RP, zgodnie z którym prawo łaski stosuje Prezydent.

W piśmiennictwie podnosi się, iż: „Możliwość wstrzymania postępowania ułaskawieniowego przez sąd może rodzić zastrzeżenia co do zgodności takiego rozwiązania z Konstytucją RP, skoro jedynie Prezydent RP jest uprawniony do stosowania prawa łaski, a inny organ uniemożliwia mu wypowiedzenie się w tym przedmiocie. Projekt k.p.k. proponował, by sąd nie mógł pozostawiać prośby o ułaskawienie bez dalszego biegu, oddając to w gestię Prezydenta RP (art. 554 projektu k.p.k. z sierpnia 1995 r.), lecz Sejm nie podzielił tego stanowiska.” (za: R.A. Stefański, Komentarz do art. 564 kodeksu postępowania karnego, [w:] Z. Gostyński (red.), J. Bratoszewski, L. Gardocki, S.M. Przyjemski, R.A. Stefański, S. Zabłocki, Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom II, Dom Wydawniczy ABC, 1998).

Rzecznik Praw Obywatelskich podziela wątpliwości, co do zgodności wskazanych przepisów art. 564 § 1 i 564 § 3 Kpk z art. 139 Konstytucji RP. Wydaje się bowiem, iż - choć kwestia stosowania prawa łaski przez Prezydenta ujęta jest w Konstytucji bardzo lapidarnie - nie ulega kwestii, iż w świetle przepisu konstytucyjnego o zastosowaniu prawa łaski decyduje głowa państwa. W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich oznacza to również, iż do Prezydenta powinna trafiać każda prośba o ułaskawienie i jedynie on może podjąć decyzję także w przedmiocie odmowy zastosowania prawa łaski. Przepisy rozdziału 59 Kodeksu postępowania karnego stanowią wyłączenie operacjonalizację uprawnienia nadanego prezydentowi w art. 139 Konstytucji. W ocenie Rzecznika nieuregulowanie w Konstytucji szczegółowych zasad stosowania prawa łaski, równoznaczne z pozostawieniem ustawodawcy zwykłemu unormowania tej kwestii, nie jest tożsame z przyznaniem mu swobody, co do zakresu możliwości korzystania przez Prezydenta z tego prawa. Takie rozumowanie oparte jest na niemożliwym do zaakceptowania z punktu widzenia hierarchii źródeł prawa założeniu dopuszczalności wykładni zasad konstytucyjnych poprzez treść regulacji ustawy zwykłej (por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 września 2006 r. sygn. SK 60/05).

W odpowiedzi na powyższe wystąpienie podsekretarz stanu w Ministerstwie Sprawiedliwości poinformował Rzecznika, iż nie podziela wątpliwości konstytucyjnych, co do art. 564 Kpk i w konsekwencji nie widzi potrzeb zmiany tego przepisu. Za takim poglądem przemawia, następująca argumentacja:

1. W swoim wystąpieniu RPO pominął możliwość wdrożenia postępowania ułaskawieniowego przez Prokuratora Generalnego z urzędu (art. 567 § 1 Kpk) bądź na żądanie prezydenta, z czego wynika, iż pozostawienie próśb o ułaskawienia przez sąd bez dalszego biegu nie ogranicza uprawnienia Prezydenta do skorzystania z prawa łaski, jeśli prośba zostanie skierowana do niego bezpośrednio; Prezydent nie musi zatem zasięgać opinii sądu, co do zasadności próśb o ułaskawienie.
2. W doktrynie przeważa pogląd, iż Prezydent może zastosować prawo łaski bezpośrednio, z pominięciem trybu przewidzianego w Kpk.
3. Ułaskawienie jako instytucja nie tylko prawa konstytucyjnego wkraczająca, ze względu na zasięg skutków w sferę prawa karnego materialnego, może być uregulowane przepisami Kpk.
4. Lapidarna norma art. 139 Konstytucji nie może być odczytywana jako nakaz stosowania prawa łaski wprost, zasadnym zatem wydaje się pozostawienie próśb o ułaskawienie bez dalszego biegu, jeżeli nie zostanie ona zaopiniowana pozytywnie przez choćby jeden z sądów orzekających w sprawie.

W związku z powyższym zwracam się z uprzejmą prośbą o zbadanie przedstawionego problemu i poinformowanie Rzecznika o zajętych stanowiskach.

Ponadto będę wdzięczny za poinformowanie Rzecznika ile próśb o ułaskawienie skierowanych do Prezydenta RP w ubiegłym roku zostało rozpoznanych w trybie art. 561 Kpk, a ile w trybie art. 567 § 1 lub 2 Kpk.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich